

MAGRETE KIND

DIKKEN ZWILGMEYER • SÁMÁS: INGER-MARIE OSKAL

MAGRETE KIND LEI MU SKUVLAOABBÁ. Su áhčči mátkkoštii olu iežas barggus, ja lei hárve ruovttus, eai ge Magretes lean oarbinat, ja danne soai etniineaskka leigga dávjá guovttá. Lea hui váttis čilget Magrete Kind, go su birra ii leat mihkke mitalit. Son lei nu áibbas dábálaš. Guhkes, dábálaš njunni, čuvgesalit čalmmit, dábálaš čuvgesruškes vuovttat, dábálaš njálbmi mas álo bohte dušše dábálaš sánit. Buot maid Magrete dajai, livččen mun sáhttán dadjat vihtta minuhta ovdal. Magrete sánit ledje álo dušše dakkár duohtavuodát maid ii oktage livčče sáhttán vuosttaldit.

Danne lei Magrete Kind buohkaid mielas nu láittas, ii ge ovttage mielas lean somá suinna ovtastallat. Son ii goassege doallan riegádanbeivviid, ja orui Øvregáhtas, unna, gáržžes ásodagažis. Sus ii lean goassege erenoamáš, njálgga skuvlaniesti mielde, ja liánttaid ja peannaid anii son diekkár báberstobes man siste ledje leamaš gintalat. Ii guđege láhkái lean mihkkege somáid Magrete Kindain. Ii ovttage mielas min skuvllas.

Ja liikká vikkai son min čuvodit, ja eandalii lei álo mu maŋjis. Juohke maŋjelgaskabeaivvi bođii son mu vieččadit olggos. Ja mun nu dolken, nu dolken. Máŋgga geardde čuoččui tráhppa alde ja vurddii mu, dassá loahpas lei alihin gollon. Mun guvlen láses ii go manaše eret, muhto ii, dan ii dahkan goassege.

Go mun de viimmat bohten olggos, de ii jietnadan Magrete maidege dan birra, iige son goassege árvalan maidege suohttasiid, ja maiddái buot bártneid mielas lei Magrete nu láittas. Nils Trap lei fuomášan su gohčodit «meaddel». Don dieđát go speallá koarttaid, de mii dadjat «meaddel» go ii leat koarta maid bidjat, ja addá vuoru earáide.

Loahpas sihtagohten dadjat ahte in leat ruovttus, go Magrete ain boahtá.

De váccašii son akto gáhtaid mielde ja ozai olbmáid. Go mii fuomášeimmet su doppe guhkin, de viehkaleimmet ja čiehkádeimmet skohttasiid sisa ja nurkkiid duohkái. Muhto duos dás idistii son nu fáhkka ahte mii eat háhppehan čiehkádit, ja de gal heangasii soapmása gihtii gitta. Muhto mii earát dušše savkkástalaimet gaskaneamet, ja jus son jienádii maidege, de mii eat dahkan gullinge. Mii leimmet soahpan ahte eat vástit, go de soaittášeimmet jođáneappot beassat sus earránassii. Ja liikká jáhkke earát ahte mii mahkáš leat Magrete Kind ustibat!

Vuoi makkár buorit ustibat mii leimmet!

Oalle guhká dat doaimmai dieinna lágiin. Magrete lei seamma šiega, son gal. Jus mun dušše cuigejin juoidá, de manai Magrete viega-lávkái viežžat dan. Okte jearai ii go son galgga glosaid čállit mu ovddas, vai in dárbbáš ieš, jus mu mielas lea váivi dan bargat.

«Amma jáhkát ahte munnje de gártet eambo glosat go dutnje?» lohken mun.

«Juo, nu gal sáhtá leat – dutnje gal várra gártet eambo,» mieđihii Magrete.

Diimmá dálvvi ledje olu riegádanbeaivedoalut dáppe, muhto ii oktage bovden Magrete, vaikko son lei mitalan skuvllas ahte lei ožžon ođđa feastačuvlla, mas ledje vilges báttit hearvan.

Muhto de ovttá beavvi bovdii Magrete eadni min gaskabeivviide iežaset geahčái. Buohkaide stuora imašin. Dat lei guhkesfriddjagoartilis.

«Vuoi, galget go dus leat doalut, Magrete?» logai Massa.

«Lea bat dis sadji dasa?» jerren mun.

«Juo, mii sirdit seanggaid eret, ja de leat guokte lanja, ja de mii čáhkát dánset. «Bovdet go bártniid maid?»

«In, in dovdda sin nu bures.»

«Eh, de gal ii šatta mange veara,» logai Massa.

«Mii sáhttit stoahkat,» logai Magrete.

«Oh – stoahkat gal eat gille.»

«Oažžut go bajálučča?»

«Juo, ruksesbuvrru ja lávcca.»

Ja de mii buohkat reaškigođiimet. «Ha, ha – ruksesbuvrru bajálužžan – ha, ha!» Magrete geahčai ovttas nubbái: «Ii bat dien mielas leat ruksesbuvru ja lákca njálggat?» jearralii son várrogasat.

«Juo – dieđusge», dajai Mina čeavlát; «muhto dat han lea dábálaš sotnabeaibajáluš – in jáhkkán ahte oktage guossoha dakkára doaluin.»

«Mun goit in cokka iežan čábbámus čuvlla; dat gal billohuvvá din geahčen, gos lea nu gárži,» logai Massa.

Mii soabaimet ahte buohkat cogget dušše dábálaš sotnabeaičuvlla. Ii ovttasge lean miella vuolgit dohko, muhto de dajai Massa ahte gal mii vuolgit, vai mañjel beassat boagustit.

Ja de mii manaimet dohko.

Doppe lei nu fiinnis, heahkkalastojuvvon beavdeliinnit bevddiid ja kommoda alde, ja oalle buhtis láseliinnit, ja Magrete lei nu hudju ahte ii jietnadan maidege. Ja Kind-roavvá ieš lei gievkkanis miehtá gaska, ja bivastatgálluid guovlladii duos dás ja fálai ain eambo borramuša ja ávžžuhii stoahkat ja suohtastallat.

Muhto eat mii ožžon maidege áigái. Ii oktage háliidan leat vuosttaš gii árvala juoidá. Eai ge doppe lean girjjit maid livččiimet sáhttán geahčadit, ii ge mihkke eará. Loahpas mii čohkkáimet das iešguđetge stuolus ja geahčaimet guđet guoibmáseamet.

«Mii sáhttit stoahkat pántastohkosa?» árvalii Magrete viimmat.

«Eah, dan gal eat gille.»

Šattai áibbas jaskat. «Naba stuollostohkosa,» árvalii Magrete fas.

«Jus dat galgá leat somá, de ferte leat stuorát latnja,» dajai okta. Jaskes jávohisvuohta.

Loahpas savkalii soamis ahte mii baicca vuolgit olggos. Juo, dan gal buohkat háliidedje, ja nu mii girdileimmet olggos. Magrete fertii báhcit eadnásis veahkkin.

Mii jávkkaimet badjel guokte diimmu, ja go bođiimet fas, de leigga guhká vuordán borramušain, ja Magrete lei min ohcan miehtá gávpoga.

Bajálužžan oaččuimet rosiinnaid ja mandeliid. «Naba ruksesbuvrru, Magrete?» jearai Karen.

«Din mielas han lei nu ártet guossohit ruksesbuvrru doaluin,» vástidii Magrete.

«Ráhkis Magrete – ruksesbuvrru dieđusge, mii lea nu njálggat.»

Maŋjel borrama gal šattai eallaseabbo; Kind-roavvá čuojahii boares taffelpiano, ja mii dánssuimet lanciers ja mazurkka goappaš lanjain, ja lei meastta váivi go fertiimet vuolgit.

Kind-roavvá ja Magrete mieđušteigga min čuovggain gitta Øvregáhta geahčái, ja Kind-roavvá bovdii min mángga geardde boahit fas nuppes.

«Magrete Kind jearaha du,» čurvii biigá munnje nuppi beaivve. Oh, de go vuot lea boahán, dál go mun lean duoid earáiguin soahpan vuolgit gitta Omlibakkenii čierastallat. Oh, in mun gal gille suinna dál. Mun gárvodasten jođánit ja livkkih in duogábeale uksaráigge ja vihken nu jođánit go nagodin. Muhto jurddaš, mun oainnahallen sutnje liikká!

Dien maŋjel ii boahán Magrete šat mu jearahit. Ii son boahán šat goassege. Ii ge daid earáid lusa ge. Ii ge son šat oidnon gáhttaráiggiid vázzime, dušše skuvllas oinniimet su. Doppe lei son áibbas jávoheapme, nu go ovdal ge. Soittii vel jávoheabbo; go ii šat goassege dadjan daid dábálaš čabučielgasiid mat min mielas ledje nu suivadat.

Eat mii beroštan, maid mii suinna? Mis dat gal lei somá bártniiguin fárrolaga jienja alde ja čierastanluohkain. Eat ge mii goassege jurddašan Magrete Kind birra, ii oktage mis.

Magrete ii lean leamaš skuvllas moatti beaivái. Gulaimet ahte son lea buohcci.

«Jáá nu, gal dat fal dearvvašnuvvá fas.»

Muhto beaivvit ja áiggit golle, ja Magrete ii vel boahtán skuvlii.

Muhtin beaivve bođii Netta viega-viega. «Jurddaš, Magrete Kind lea nu buohcci ahte doavttir lohká son ii šat eale guhká,» sáđai son.

«Ii – leago duohta!»

«Diehtá go ieš?»

«Lea go son dat balus?»

Geografijja-diibmu álggii, muhto mu jurdagat jorre dušše Magretii. Man imaš – Magrete galgá jápmit, son gii lei čohkkán don beavddis – gahkkán ja lohkan bajilleavssuid. Ja nu go álo lávii viggat min čuvodit! Na, ii maŋemus áiggiid gal, ii duoid iežas doaluid maŋjel gal šat. Ja dat dego čuggii mu váibmui. Oh, in mun vissa lean nu siivui leamaš suinna – in. Vuoi man ustitmeahttumit mun ledjen láhtten. Ja son lei álo dušše siivui ja ustilaš mu guovdu. Ja dalle go mii boagusteimmet go áiggui midjiide guossohit ruksesbuvrru bajálužžan! Ja Kind-roavvá gii nu čábbát bovdii min fas fitnat eará háve – muhto mun in leat viššan oaidnit ge su dan rájes, ja viehkalin eret dalle go Magrete maŋemus háve bođii min vissui. Muhto ii dáidde duohta ahte son lea jápminbuohcci? Gal dat soitet duššisáгат, ii son gal galgga jápmit – son han čohkkái iežas skuvlabeavddis guokte vahkku áigi. Čiekŋalassas mu rattis čárvvodii juoga mu váimmu. Magrete ii ábut jápmit! Son ii ábut jápmit! Mun áiggun leat siivui suinna ovdal go jápmá. Mun áiggun! Áiggun!

Jurddaš, mun in dovdan ovttaga olbmo gii lei jápmán – jurddaš ahte Magrete galgá hávdáduvvot galbma eatnama sisa. Son ii lean goassege hupman jápmima birra, Magrete, nu go mii

earát eat ge leat – go eat han mii dan jurddašan goassege!

Viimmat nogai diibmu. Mun viehkalin njuolga ruoktot, lei garra dálki, bárut doide, muorat šuvve, ja mun jurddašin dušše Magrete.

Ruovttus lei eadni vuordime ságaiguin: «Inger Johanne, Kind-roavvá lea sádden dutnje sáni, bivdá du boahit dohko farggamusat; du ustit Magrete lea hui buohcci ja háliidivččii du oaidnit ja duinna hupmat.»

«In, eadni – mun in hálit dohko; mun in duostta, son lea nu buohcci, galgá jápmit. Nu muitaledje skuvllas.»

«Ráhkis mánážan, itgo áiggo vuolgit oahppaladdat olbmo gii lea jápminbuohcci, ja gii háliida aiddo du oaidnit?»

«Ii leat nu, eadni, muhto mun lean leamaš nu heittot; mii leat leamaš nu heittot ustibat Magrete guovdu. Muhto mun gáđan dál; gáđan, gáđan nu sakka.»

«Jur dan dihte galggat ge mannat,» dajai eadni, «ja átnut ahte ii guottáše baháváimmu dutnje. Jurddaš jus livččet don gii veallát jápminseanngas ja sáddešit sáni iežat ustibii, ja son ii áiggoše boahit ...»

«Juo, mun manan – mun manan – manan dakkaviđe.»

Go ledjen boradan, de mannen Kindaid lusa. Váre juo livččen sáhtán jorggihit – viehkalit – báhtarit, ja in goassege dárbbahivčče mannat Magrete lusa. Muhto mun dovden liikká iežan siste ahte háliidan mannat dohko.

Mun čužžon vissa diibmobeali sin uvssa duohken ovdal go skoalkalin.

De guovlalii Kind-roavvá uksaráigge; garra dálkkashádja leavggihii doppe, ja sus ledje čalmmit nu ruoksadat ja muođut nu ružžasat.

«Man hávski go bohtet – dal ii leat šat guhká. Árpmihehkos lpmeláhčči min!»

Son rabestii uvssa. Doppe veallái Magrete seanngas dan lanjas gos mii dalle dánsiimet. Latnja lei moskkus, láseliinnit belohahkii ovddas, ja vuosttaš geahčasteamis orui Magrete

oaidnit dego ovdal – earret čalmmit, mat ledje stuorrát ja čáhcasat – ja nu šealgadat. Magrete moddjestii, muhto ii jietnadan maidege. Jus mun livččen seamma vártnuhis dilis, in livčče mun ge gal sáhhtán eará ládje. Čohkkedin várrogasat stullui seangagurrii. Magrete dušše jienajávohaga geahčai munnje – ja de bođii Kind-roavvá fas dohko.

«Jurddaš, mun galgган jápmit,» dajai Magrete fáhkkestaga ja cuvkkii jaskatvuođa.

Vuoi árpmat movt mun čirrojii; dedden njunneliinni njálmmi vuostá, čirron ja šuhken.

«Ale čiero,» jedđii Magrete – «go mun háliidan, háliidan oppa váimmustan beassat jápmit.» Kind-roavvá čuoččui das ja stelledii boalstara.

«Vuoi, man buorre son lei didjiide ustibiidasis; háliidii nu sakka dinguin fárrudit, headjuriehpui. Muhto leat leamaš bahča bottut maid, go dii ehpet fuolastuvvan su iežadet fárrui. Headju, ii sus leat leamaš dakkár ruoktu go dis. Lávii láseliinni duohken geahččat ja čierrut go dii vázzibehtet meaddel, ehpetge guovllat dáppe. Vuoi, man ahkit dat lei! Ja de háliidii nu sakka bovdet din guossái, muhto dan maŋnel easka šattai ge ahkit ja váivi. Muhto dál ii šat dárbbáš mihkke givssidit du, ráhkis gollášan!»

«Ale juo ane suhtu midjiide, Magrete, atte ándagassii!» Mun dedden ámadaju su gávnniid sisa ja čirron nu bahččagit.

«In mun šat beroš,» logai Magrete; «in šat in veaháge.» Mun dovden su galbma gieđa iežan oaivvi njávkkadeame. «In, ja dat lea duohta; in beroš šat mastege.»

«Muhto mun lean leamaš nu heaboheapme, Magrete, – vuoi.»

«It don leat, – mun lean álo beroštan dus – cealkke mus olu dearvuođaid iežat ustibiidda». Ja Magrete jietna dego váiddui guhkás ja šattai nu ártet.

«Dál son ii nagot šat eambbo,» logai Kind-roavvá.

Magrete veallái das ja geahčai guoros čalmmiiguin dan álás, ránes seaidnái, čalmmit nu stuorrát ja šealgadat ja geahčastagat

nu ártegat, ja giedat váipo vulos bajás. Kind-roavvá čippustii seangagurrii ja doarjjui su oaivvi iežas giedain.

«Maggážan, ráhkis Mággážan – Ipmeláhčči árpmihivččii du badjelii!»

Duollet dálle jorggihii Magrete rohtá ain nuppe guvlui.

«Eadni!» čuorvvui son, ja jietna šattai ártegeabbo ahte ártegeabbo.

Vuoi, go galggaimet nu unohasat láhtten suinna; – jurddaš, dušše danne go son lei nu jávoheapme ja láittas min mielas. Jurddaš ahte lávii láseliinni duohken čierut, ja ahkiduššat go mii eat goassege bohtán su lusa. Vuoi, dál áiggun leat siivui, dušše siivui agibeavve. Ja dal galggai Magrete albmái Ipmeláhči lusa. Ja mun gii illá vulgen deike – dál in háliidivčče leat gostege eará sajis – in gostege eará sajis dán máilmmis.

«Vuoi, Magrete – Magrete.»

Fáhkkestaga rabai son čalmmiid ja geahčai munnje dego imaštemiin.

«Mun in šat gáđa go mus eai leat ustibat,» dajai son oalle čielga jienain. De mun fas čierugohten nu ahte fertejin láhttái velledit.

«Dál dáidá buoremus ahte don manat,» savkalii Kind-roavvá. Mun čohkkedin feaskkerláhttái; ja láseráigge oidnen násttiid mat almmis girkájedje.

Imáš go buot olbmot eai leat šieгат, vaikko mii buohkat diehtit ahte mii galgat jápmit ja veallát nu go Magrete dál veallá. Dál – jur dán bottus – soitet engelat viežžame Magrete. Soitet leat dievva engelat viesus, viesu birra ja dáppe feaskáris vuordime su.

Mun geahčadin birrasan dan guoros, sevdnjes feaskáris. Juo, dat soitet leame dáppe, vaikko mun in oainne ge daid. Mun čohkkájin doppe sihkkarit guokte diimmu. De rabestii Kind-roavvá uvssa: «Dál lea su gižžu nohkan; – ja mii earát leat báhcán iežamet nođiiguin. Boađe sisa geahččat su.»

Láseráigge báite násttit sutnje gii searjgas veallái; Magrete lei dego oadđime, dušše mihá čábbát go ovdal. Dál lei son engeliid hálddus.

Vihitta beaivvi maŋgel mieđušteimmet mii buohkat Magrete su maŋemus vuoiŋadanbáikái ja háddjiimet ruonas lasttaid su gisttu birra.

BARGOBIHTÁT

Teaksta lea čállon loahpageahčen 1800-logu, muhto lea dađe bahát ain áigeguovdil.

Ollu skuvllain ja cehkiin leat joavkkut mat olgguštit čihkosis ja maŋŋá skuvlla. Teaksta heive jitnositlohkamii ja dušše vásihit, ja lea ollugiidda doaibman dego jorggáldahkan ja sii leat áddegoahtán eambo das man sakka sin dagut sáhttet bávččagahttit nuppi.

1. Somávuođa dihtii sáhttibehtet lohkat teavstta otná čalmmiin ja ohcat teavsttas osiid mat čájehit ahte dát lea čállon loahpageahčen 1800-logu.
2. Oahppit sáhttet čállit teavstta ođđasit, muhto heivehit dan otná dillái, ja áinnas dalle čalmmustahttit maiddái digitála mobbema.